

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рябокiнь М. В., Котух Є. В., Валера Арето Х. С. Методи оптимiзацiї фiнансових потокiв територiальних громад за допомогою RWA-токенiзацiї. *Економiка*. 2025. № 1(283). С. 57–70. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-283-57-70>
2. Гулей А. І., Котух Є. В., Рябокiнь М. В. RWA-токенiзацiя як iнновацiйний механiзм залучення iнвестицiй та збiльшення надходжень мiсцевих бюджетiв. *Економiка та суспiльство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-22>
3. Smart blockchain-powered natural resource asset management and ecological governance countermeasures / W. Huang, Y. Han, Q. Gu, X. Han, T. Gao. *Heliyon*. 2025. Vol. 11. e41475. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e41475>
4. Cropto. Cropto Whitepaper: Tokenization of Agricultural Commodities. 2023. URL: <https://cropto.io> (дата звернення: 13.03.2026).

УДК 336.7

Диченко І. В.

*здобувач вищої освіти ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса*

Науковий керівник: Поліщук Н. В.

*д-р екон. наук, професор, професор кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ РИЗИКОВАНИХ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ

Вступ. У сучасних умовах нестабільності фінансових ринків, економічної невизначеності та зростання ризиків особливої актуальності набуває дослідження психологічних аспектів прийняття фінансових рішень. У сфері фінансів вибір інвесторів, менеджерів, підприємців і домогосподарств часто залежить не лише від економічних розрахунків, а й від поведінкових факторів, як-от емоції, рівень довіри, схильність до ризику, вплив стереотипів та когнітивних упереджень. Саме психологічні чинники можуть суттєво впливати на ефективність управління фінансовими ресурсами та рівень фінансової безпеки.

Метою роботи є дослідження впливу психологічних аспектів на мислення суб'єкта під час прийняття фінансового рішення.

Основна частина. Психологічна підготовка забезпечує 50 % успіху щодо прийняття правильного фінансового рішення. Праці Марка Дугласа є класикою психології прийняття фінансових рішень. Насім Талеб враховує його ідеї та пропонує свій погляд.

Усвідомлення того, як діяти в умовах неповноти інформації, є головним і найнагальнішим завданням людини [1, с. 111]. Хоч як це прикро, нинішня версія людини не створена для розуміння абстрактних матерій, їй надто важливий контекст. А випадковість і невизначеність абстрактні. Ми носимося з тим, що сталося,

ігноруючи те, що могло б статися. Інакше кажучи, ми від природи обмежені й поверхневі, і самі про те не відаємо [1, с. 210]. У реальному житті шанси вам невідомі; до них доводиться докопуватися, причому джерела невизначеності не окреслені [1, с. 204]. Для прийняття рішень ви маєте зосередитися на наслідках (які ви можете знати), а не на ймовірності події, ступінь якої ви знати не можете, – це головне правило ідеї невизначеності [1, с. 311].

За 250 років від того моменту, коли математик Якоб Бернуллі вперше створив модель ухвалення рішень в умовах невизначеності, що стала згодом стандартною, майже всі, хто її застосовував, робили грубу помилку, не беручи до уваги ефект різниці між сукупністю об'єктів і часом [2, с. 265]. Коли намагаєтеся зрозуміти, скільки ви переплачуєте за ухилення від ризику, вам не можна не враховувати всі інші фінансові ризики людини. Крах неподільний та інваріантний щодо джерела невизначеності, яке може стати його причиною [2, с. 263–264].

Тим, хто ухвалює рішення в умовах невизначеності, краще якнайменше покладатися на ЗМІ і не вважати їх заклики керівництвом до дії. Люди не розуміють, що журналістам платять за привернення уваги. Для журналістів будь-яке слово краще за тишу. Люди не усвідомлюють, що стан розуму має ступені. Ви повинні знати, де ви знаходитесь на шкалі, щоб мати змогу коригувати спосіб торгівлі. Те, як ви торгуєте, відобразить ваш стан розуму. Трейдер також може перетнути межу впевненості та увійти в стан ейфорії, що так само шкідливо, як і стан страху. Не можна бути «самовпевненим» [3].

Епістемічна самовпевненість має два наслідки: ми переоцінюємо свої знання та недооцінюємо невизначеність, звужуючи діапазон можливих невизначених ситуацій, а отже, звужуючи царину невідомого. Практично будь-яке рішення, націлене на майбутнє, може бути ним порушено. Це хвороба людства – хронічна недооцінка ймовірності того, що майбутнє відхилиться від передбаченого курсу, і у поєднанні з іншими похибками це може дати поєднаний ефект [1, с. 221]. Будь-яке звуження світу, що нас оточує, може призвести до вибухонебезпечних наслідків, бо воно виключає з картини деякі джерела невизначеності та примушує нас неправильно інтерпретувати тканину, з якої витканий світ [1, с. 57]. Ми зосереджуємося на кількох ясно окреслених зонах невизначеності, на занадто вузькому колі чорних лебедів, ігноруючи тих, про існування яких не так легко здогадатися [1, с. 101].

Таліб говорить, що чорний лебідь завжди несподіваний, але тільки для того, хто його не пережив або не був готовий. Варто наголосити, що якщо хтось був готовий до події – значить, вона входила в його модель світу. Отже, вона не була справжнім чорним лебедем для нього. Чорний лебідь – це наслідок асиметричної інформації та фундаментальної непередбачуваності одночасно. Все передбачити неможливо, але щодо більшості чорних лебедів була асиметрична інформація, бо люди не хотіли знати правду, самостійно думати та мати власну модель світу.

Варіації та флуктуації – це звичайні коливання: ціна акції впала на 5 % і зросла, бізнес мав поганий квартал, але відновився. Крах – це необоротна подія: банкрутство, смерть. Стандартна теорія ризику змішує ці два явища, вона вимірює все через дисперсію і стандартне відхилення, не розрізняючи оборотні коливання від необоротного краху.

Правила і досвід, які працюють у нашому повсякденному житті, взагалі не працюють на фондовому ринку. Перенесення логіки зі звичайного життя на торгівлю гарантує вам втрату грошей.

Розуміти ймовірності та вірити в них на рівні своєї торгової особистості – це дві абсолютно різні речі. Оскільки ви не можете розрахувати успіх будь-якої окремої угоди, немає жодної угоди, яка уникає ризику. Найкращим трейдерам довелося втратити всі гроші, щоб зламати опір їхніх дисфункціональних переконань щодо природи цього бізнесу або їхніх помилкових уявлень про те, що це таке. Чим більше ви думаєте, що знаєте, тим менш успішним ви будете. Це бізнес не про те, щоб знати, що станеться далі. Це бізнес про те, щоб привести свій розум до стану повної відстороненості від результатів. Ви повинні прийняти ризик і розуміти його з імовірнісної позиції. Як тільки ви це зробите, все зміниться з погляду перспективи [3].

Висновки. Є події, які неможливо передбачити, і для цього потрібно застосувати стратегію антикрихкості. Для унеможливлення шкоди від передбачуваних подій необхідно побудувати власну модель або картину світу. Необхідно розуміти, що реальну невизначеність неможливо розрахувати, оскільки завжди буде значна похибка. Необхідно нести відповідальність за свої рішення, і тоді буде можливість розвиватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Taleb N. The Black Swan: Second Edition: The Impact of the Highly Improbable: With a new section: «On Robustness and Fragility». Paperback, 2010. 662 p.
2. Taleb N. N. Skin in the Game: Hidden Asymmetries in Daily Life. Allen Lane, 2018. 318 p.
3. Trading Psychology: Overcoming Fear. Scribd. URL: <https://ru.scribd.com/document/974190621/Mark-Douglas-Trading-Psychology-Notes> (дата звернення: 10.03.2026).

УДК 336.76

Єгоричева С. Б.

д-р екон. наук, професор, професор

кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ІНТЕГРАЦІЯ РИНКІВ КАПІТАЛУ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Вступ. Інтеграція фінансових ринків є ключовою передумовою підвищення ефективності економічної системи, мобілізації інвестиційних ресурсів та забезпечення сталого економічного зростання. Європейський Союз, попри досягнення у створенні єдиного ринку товарів і послуг, тривалий час зберігав фрагментарність ринків капіталу. Саме це зумовило розробку проекту Союзу ринків капіталу (Capital Markets Union, CMU), який згодом еволюціонував у Союз заощаджень та інвестицій (Savings and Investments Union, SIU). Аналіз цього процесу є важливим для України в контексті її євроінтеграційного курсу.